

ПОЛТАВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ В.Г.КОРОЛЕНКА
КАФЕДРА ІСТОРІЇ УКРАЇНИ

Затверджено Вченою радою
Полтавського національного
педагогічного університету
імені В. Г. Короленка
31 серпня 2011 року
(протокол № 1)

Археологія

Комплекс навчально-
методичного забезпечення для
студентів історичного
факультету

Полтава – 2011

Археологія: Комплекс навчально-методичного забезпечення для студентів історичного факультету / Укладач доц. Гавриш П. Я. – Полтава, 2011. – 40 с.

Затверджено до друку

Вченою радою Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка

31 серпня 2011 року (протокол № 1)

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА

курсу «Археологія»

Програма складена на основі навчальної програми з дисципліни «Археологія», розробленої у Харківському національному університеті ім. В.Н. Каразіна (Харків, 2008) і рекомендованої Міністерством освіти, науки, молоді та спорту як типової для вищих навчальних закладів України за напрямком 6.030300 «Історія».

Курс «Археологія» входить до переліку історичних дисциплін, які є базовими для вивчення студентами, що навчаються за спеціальністю «Історія». Він викладається на першому курсі навчання паралельно з теоретичним курсом «Давня історія України», що сприяє більш повному, глибокому та комплексному вивченню далекого минулого нашої Батьківщини.

Предметом курсу є пам'ятки матеріальної культури давнього населення на території України, починаючи від часу першого заселення до періоду раннього середньовіччя, коли провідними у вивченні історичного минулого поступово стають писемні джерела.

Метою і завданням курсу є навчити студентів умінню добувати самостійно і користуватися знаннями про археологічні пам'ятки як джерелами для дослідження різних аспектів життєдіяльності племен і народів, які у минулому проживали на території України.

Теоретичний курс «Археологія» зведено в два навчальні модулі, які містять п'ятнадцять змістових модулів. У пакеті навчально-методичних матеріалів міститься все необхідне, що дозволяє студентові орієнтуватися в структурі та змісту курсу, знати вимоги щодо його засвоєння і систему оцінювання його знань.

Навчально-методичні матеріали з курсу «Археологія» розроблені для студентів I курсу історичного факультету з спеціальності «Історія» Полтавського державного педагогічного університету імені В. Г. Короленка, які вивчають цей курс протягом першого семестру. Навчально-методичні матеріали розроблені відповідно до «Положення про кредитно-модульну систему організації

навчального процесу в Полтавському державному педагогічному університеті імені В. Г. Короленка» (Полтава, 2006), нормативною базою якого в свою чергу є відповідні накази №161 від 02.06.1993 р., №48 від 23.01.2004 р. та №774 від 30.12.2005 р. Міністерства освіти і науки України.

Навчально-методичні матеріали складені відповідно до вимог кредитно-модульної системи, в основу якої покладені перспективні ідеї Болонського процесу та практичні здобутки вітчизняних навчальних освітніх закладів. Ця система дає можливість врахувати і контролювати ефективність навчання кожного студента під час аудиторних занять та в процесі самостійного вивчення передбачених програмою окремих тем курсу впродовж семестру. Студентам надано можливість набрати більшу кількість балів, виконавши ряд додаткових індивідуальних занять за умов креативного підходу до їх виконання, систематичного і повного опанування змістом навчальної програми.

Запровадження модульно-кредитної системи оцінювання знань і умінь студентів, яка базується на визначенні кількості набраних балів у ході вивчення курсу «Археологія», дозволяє активізувати роботу студентів щодо підвищення їх особистого рейтингу, дає можливість оперативно оцінювати поточну успішність та об'єктивно визначати підсумкову оцінку.

Основними формами навчального процесу є аудиторна робота (лекції, семінарські заняття), самостійна та індивідуальна робота, консультації у викладачів, поточний та підсумковий контроль знань.

Аудиторна робота

Лекція – провідна форма активізації навчання студентів, у ході якої з'ясовуються лише узагальнені, вузлові питання навчальної дисципліни.

Семінарське заняття – основна форма аудиторної роботи студентів. Вона проводиться за затвердженою тематикою, методичними рекомендаціями та списком джерел і літератури.

Виступ студента з одного передбаченого планом семінарського заняття питання є обов'язковим видом аудиторної роботи і відповідно до рівня викладених знань оцінюється від 1 до 5 балів. За відмову студента від виступу або у випадку

його повної невідповідності до семінарського заняття виставляється 0.

Підсумкові (модульні) контрольні роботи є обов'язковими і виконуються письмово кожним студентом після завершення вивчення модуля програми. Якість знань оцінюється від 0 до 12 балів.

Самостійна робота студентів є обов'язковим видом навчальної позааудиторної роботи. Вона передбачає оформлення окремого конспекту самостійно опрацьованих питань з усіх тем навчального курсу «Археологія», які виносяться на самостійне вивчення.

Індивідуальна робота студентів передбачає виконання студентами завдання у вигляді реферату одного із запропонованого переліку питань з кожного модуля. Правильно оформлений реферат, у якому в достатній мірі та обсязі висвітлено запропоновану тему, оцінюється від 1 до 12 балів.

Впровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу при вивченні курсу «Археологія» сприяє не лише засвоєнню базової суми знань студентами із даної дисципліни, але й у цілому вітчизняної історії, озброїть їх прийомами і методами творчого підходу до навчання, самостійного вивчення програмного матеріалу.

Оцінювання навчальних досягнень студентів

За результатами вивчення навчальної дисципліни протягом одного семестру студент набирає 1-100 балів. Академічні успіхи студента визначаються за допомогою 100-бальної системи оцінювання з обов'язковим переведенням оцінок до національної шкали та шкали ECTS.

Оцінка ECTS	Зміст оцінки	За 100-бальною шкалою	Національна шкала
A	Відмінно – відмінний рівень компетентностей з незначними недоліками, які не мають принципового значення.	90-100 балів	Відмінно
B	Дуже добре – високий рівень компетентностей з деякими недоліками.	83-89 балів	Добре
C	Добре – добрий рівень компетентностей з деякими недоліками.	75-82 балів	
D	Задовільно – посередній рівень компетентностей з недоліками, достатній для подальшого навчання або професійної діяльності.	68-74 балів	Задовільно
E	Достатньо – мінімальний рівень компетентностей, допустимий для подальшого навчання або професійної діяльності.	60-67 балів	
FX	Незадовільно з можливістю повторного складання – незадовільний рівень компетентностей, можливе повторне складання за умови належного самостійного доопрацювання.	35-59 балів	Незадовільно
F	Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням курсу – дуже низький рівень компетентностей, необхідне повторне вивчення дисципліни.	0-34 балів	

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОГО КУРСУ

«Археологія»

№ з/п	ЗМІСТОВІ МОДУЛІ	КІЛЬКІСТЬ ГОДИН			
		Лекції	Семінари	Сам. та інд. робота	Всього
<i>Модуль I. Археологія як історична наука</i>					
1	Предмет і об'єкт археології	2	-	6	8
2	Історія розвитку археології	2	2	6	10
3	Полева археологія	2	-	6	8
4	Лабораторно-кабінетні методи археологічних досліджень	2	2	6	10
5	Спеціальні методи в археологічних дослідженнях	2	2	6	10
	Всього	10	6	30	46
<i>Форма модульного контролю – письмова контрольна робота</i>					
<i>Модуль II. Археологія України</i>					
6	Кам'яний вік	2	2	4	8
7	Мідний вік	2	2	4	8
8	Бронзовий вік	2	2	4	8
9	Кіммерійська доба раннього залізного віку	2	2	4	8
10	Степова Скіфія та Сарматія	2	2	4	8
11	Лісостеп Правобережної України в скіфську добу	2	2	4	8
12	Лісостеп Лівобережної України в скіфську добу	2	2	4	8
13	Античні пам'ятки Північного Причорномор'я	2	2	4	8
14	Археологія ранніх слов'ян	2	2	4	8
15	Археологія Київської Русі	2	2	4	8
	Всього	20	20	40	82
<i>Форма модульного контролю – письмова контрольна робота</i>					
	Всього годин на дисципліну	30	26	70	126

РОБОЧА НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА

курсу «Археологія»

Модуль I. Археологія як історична наука

Предмет і об'єкт археології. Походження терміну «археологія». Формування археології як самостійної науки. Визначення археології як науки. Місце археології серед інших історичних дисциплін. Предмет археології. Об'єкт археології. Своєрідність вивчення історичного минулого в археології. Специфіка археологічного знання. Значення і роль археології в освіті та вихованні молоді.

Археологічні джерела та їх специфіка у пізнанні минулого. Артефакт. Археологічна пам'ятка. Археологічний комплекс. Археологічний об'єкт. Археологічна знахідка. Археологічні скарби. Основні види археологічних джерел.

Стародавні поселення і поховання. Культові пам'ятки. Виробничі об'єкти. Технічні об'єкти. Мегалітичні споруди. Петрогліфи, писаниці, печерний живопис.

Поняття категорії «археологічна культура». Процес формування категорії. Визначення категорії. Зміст археологічної культури. Назви археологічних культур. Культурно-історичні області.

Археологічна періодизація і хронологія, як важливий інструмент у вивченні далекого минулого. Історія формування археологічної періодизації. Сучасна археологічна періодизація. Співвідношення історичних та археологічних епох.

Розвиток археології в Україні. Накопичення археологічних знань у середні віки. Перші дослідження археологічних пам'яток в Україні. Зародження археології в Україні як науки. Провідні археологічні центри. Здобутки української археології у другій половині XIX і на початку XX ст. Археологія України в радянський період. Сучасна українська археологія. Українське законодавство про охорону, збереження і дослідження пам'яток археології.

Польова археологія. Поняття про теорію і методологію наукового дослідження в археології. Нижчий і вищий рівні наукового археологічного дослідження, основні етапи досліджень в археології.

Основні поняття польової археології. Археологічні розвідки. Методика розкопок стародавніх стоянок, поселень, городищ. Дослідження курганних

насипів. Методика розкопок поховань. Застосування технічних засобів і механізмів під час археологічних розкопок. Польова документація при археологічних дослідженнях.

Лабораторно-кабінетні методи дослідження в археології. Камеральна обробка археологічних матеріалів. Консервація археологічних об'єктів. Реставрація пам'яток і знахідок.

Проблема датування археологічних джерел. Основні способи і методи датування археологічних пам'яток. Застосування природничих і технічних наук у датуванні археологічних пам'яток. Калібровані дати в археології.

Лабораторно-кабінетні методи археологічного дослідження. Типологічний метод. Картографічний метод. Системно-комплексний метод. Ретроспективний метод. Порівняльно-етнографічний метод. Математично-статистичні методи.

Спеціальні методи в археологічних дослідженнях. Співпраця археології з гуманітарними науками. Археологія і спеціальні історичні дисципліни. Археологія і природничі науки. Археологія і фізика. Математика та інформатика в археологічних дослідженнях. Аерофоторозвідка в археології. Підводні археологічні дослідження.

МЕТА ВИВЧЕННЯ МОДУЛЯ

Мета модуля – сформувати у студентів науковий підхід до вивчення старожитностей та давньої історії, ознайомити їх з основними досягненнями сучасної археологічної науки як у теоретичному, так і у практичному плані, закласти основи для подальшого накопичення конкретно-історичних знань і методологічних навичок, щоб успішно використовувати їх у дослідженні давньої історії України.

Модуль II. Археологія України

Кам'яний вік. Початок заселення первісною людиною території сучасної України. Загальна характеристика ашельської епохи. Способи виготовлення найдавніших кам'яних знарядь праці. Ашельська стоянка поблизу с. Королеве в Закарпатті.

Загальна характеристика мустьєрської епохи. Мустьєрські стоянки Кийк-Коба в Криму та Молодова-1 в Чернівецькій області. Вдосконалення способів виготовлення кам'яних знарядь праці, зміни в господарюванні первісної людини.

Загальна характеристика пізнього палеоліту. Прогрес у розвитку виготовлення кам'яних знарядь праці. Гінцівська стоянка на Полтавщині. Мізинська стоянка на Чернігівщині. Найдавніші наземні житлові будівлі. Перші пам'ятки первісної релігії та мистецтва.

Загальна характеристика мезолітичної епохи. Криза мисливського господарства, розвиток рибальства і збиральництва. Широке застосування нової зброї – лука і стріл. Зміни у асортименті кам'яних знарядь праці. Осокорівська стоянка в Запорізькій області. Стоянка Мурзак-Коба в Криму. Найдавніші поховання людей.

Загальна характеристика неоліту. Криза кремінної індустрії виготовлення знарядь. Нові способи обробки каменю, спроби розширення сировинної бази. Криза старих способів господарювання. Поява і поширення скотарства і землеробства. Початок господарської спеціалізації серед колективів стародавніх людей. Поява керамічного посуду, плетіння і ткацтва, сіток, човна. Найвідоміші неолітичні пам'ятки України.

Мідний вік. Загальна характеристика мідного віку. Основні археологічні культури мідного віку на теренах України. Трипільська культура, її хронологія та періодизація. Трипільські поселення і житлові будівлі. Трипільські «протоміста». Матеріальна культура, господарство, релігійні вірування носіїв трипільської культури. Поховання трипільців.

Середньостогівська культура, кераміка, знаряддя праці, господарство. Дерев'яне поселення поблизу Кременчука. Обряд поховання.

Ямна культура. Михайлівське поселення на Дніпрі. Поховальні пам'ятки. Керамічні і кам'яні вироби, господарство, транспортні засоби.

Бронзовий вік. Загальна характеристика бронзового віку. Бронзолivarне ремесло. Зміни у господарській діяльності. Катакомбна культура, її поховальний обряд, кургани-святилища, керамічний посуд, вироби з бронзи, каменю та кісток тварин.

Зрубна культура, її поселення, господарство. Бронзолivarне ремесло, керамічний посуд, основні знаряддя праці, зброя, прикраси. Особливості поховального обряду.

Білогрудівська культура, характеристика її поселень, попелища на поселеннях. Характеристика керамічного посуду, господарство, перші сліди чорної металургії в Україні. Вироби з бронзи, каменю та кісток. Обряд поховання.

Бондарихинська культура, її хронологія та ареал поширення. Неукріплені та укріплені поселення, домобудівництво. Бронзолivarне та залізоробне ремесла. Обряд поховання.

Кіммерійська доба раннього залізного віку. Поняття «ранній залізний вік» і його зміст. Історичні передумови освоєння людством чорного металу. Процес опанування залізом у Європі. Перші осередки чорної металургії на території України. Зародження і розвиток ковальства. Революційна роль освоєння заліза в соціально-економічному розвитку стародавніх народів. Періодизація епохи раннього залізного віку.

Чорноліська культура, її ареал і хронологія. Укріплені поселення. Чорноліське городище. Неукріплені поселення, традиції житло будування. Посуд та інші керамічні вироби. Бронзолivarне ремесло, обробка заліза. Ремісничі скарби. Поховальні пам'ятки, Носачівський курган.

Жаботинський етапа культури, його хронологія та ареал поширення пам'яток. Неукріплені поселення та житла. Поселення на Тарасовій горі. Пам'ятки релігійних культів. Матеріальна культура і господарство. Поховальна обрядовість.

Кіммерійці як перший народ на теренах України, описаний в історичних джерелах. Поховальні пам'ятки кіммерійців. Поховання біля села Зольне в Криму,

Чорногорівський курган. Кіммерійська зброя, спорядження верхового коня. Кіммерійське образотворче та прикладне мистецтво, монументальна скульптура. Хронологія та проблеми етнокультурної ідентифікації пам'яток кіммерійців.

Степова Скіфія і Сарматія. Короткі історичні дані про скіфів у степах Північного Причорномор'я і Приазов'я. Поселення і городища скіфів. Кам'янське поселення на Дніпрі. Матеріальна культура і господарство скіфів. Поховальні пам'ятки скіфів. Могили рядового скіфського населення. Поховальні традиції. Кургани скіфської знаті. Мельгуновський курган. Курган Куль-Оба. Курган Чортомлик. Курган Солоха. Мелітопольський курган. Курган Товста Могила. Курган Огуз.

Сарматська культура, її періодизація. Обряд поховання у сарматів. Курган Соколова Могила. Поховання біля села Пороги на Вінниччині. Господарство і побутова культура сарматів. Сарматська зброя, спорядження бойового коня. Сарматські «амазонки».

Лісостеп Правобережної України в скіфську добу. Придніпровська група пам'яток у басейнах річок Рось і Тясмин. Загальна характеристика городищ та їх фортифікаційних споруд. Житлові та господарські будівлі. Трахтемирівське городище. Мотронінське городище. Характеристика не укріплених поселень. Грунтові могильники. Характеристика курганних могильників. Обряд поховання. Східноподільська група пам'яток у басейні середньої течії Південного Бугу. Характеристика городищ. Немирівське городище, його оборонні споруди, житлові та господарські будівлі. Поховальні пам'ятки регіону. Курган поблизу с. Еллінці та с. Новоселиця. Західноподільська група пам'яток, її територіальні межі. Характеристика городищ. Характеристика не укріплених поселень. Курганні могильники. Обряд поховання. Матеріальна культура. Волинська група пам'яток, її територіальні межі. Характеристика поселень. Поховальні пам'ятки. Характеристика обряду поховання. Матеріальна культура.

Лісостеп Лівобережної України в скіфську добу. Група пам'яток в басейні р. Ворскла. Городища та їх загальна характеристика. Городище Полкова Микитівна. Городище Коломак. Кам'янське городище. Загальна характеристика

неукріплених поселень. Поселення Пожарна балка. Поселення Десяте Поле-Мачухи. Поселення Лихачівка. Загальна характеристика поховальних пам'яток. Курганний могильник в урочищі Таранів Яр поблизу с. Судіївка. Курганний могильник біля с. Лихачівка. Курган Опішлянка і Вітова Могила. Курганний могильник біля с. Олефірщина.

Більське городище на Полтавщині, його географічне розташування, історія польових досліджень. Топографія городища, планування, розміри площі та оборонних споруд. Характеристика фортифікаційних споруд. Західна фортеця. Східна фортеця. Велика фортеця. Селища на території Великої фортеці. Поселення прилеглої округи Більського городища.

Загальна характеристика господарства Більського городища. Землеробство, тваринництво, садівництво і городництво. Залізобробне і ковальське ремесло. Бронзолivarне ремесло. Гончарство, плетіння і ткацтво, обробка кості та рогу, шкір, хутра, каменю. Полювання і риболовля.

Побутова культура Більського городища. Житлові та господарські споруди. Планування житлових кварталів. Керамічний посуд та вжиткові речі. Зброя і захисні обладунки воїнів. Прикраси та предмети особистого туалету. Предмети античного імпорту. Культові пам'ятки Більського городища. Святилища і дерев'яний храм у Східній фортеці. Глиняні і кам'яні жертovníки у Західній фортеці. Культова кераміка і пластика. Поховальні пам'ятки Більського городища. Група курганів в урочищі Скоробір. Група курганів в урочищі Осняги. Перещепинський курганний могильник. Курганні могильники на території Великої фортеці. Загальна характеристика поховального обряду. Більське городище і проблема міста Гелона.

Група пам'яток у басейні р. Псел. Загальна характеристика городищ. Книшівське городище, його фортифікаційні споруди, житлові та господарські будівлі, матеріальна культура, культові пам'ятки. Загальна характеристика неукріплених поселень. Могильники і кургани. Курганний могильник біля с. Броварки. Курганний могильник біля с. Дучинці. Характеристика обряду поховання.

Група пам'яток в басейні р. Сула. Загальна характеристика городищ. Басівське городище, його оборонні споруди, матеріальна культура. Загальна характеристика не укріплених поселень. Могильники і кургани Посулля, їх особливості. Курганні могильники біля сіл Вовківці та Оксютині. Традиції поховального обряду в посульських курганах.

Група пам'яток у басейні Сіверського Дінця. Загальна характеристика городищ. Городище Караван. Люботинське городище. Загальна характеристика не укріплених поселень. Загальна характеристика курганних могильників. Могильник біля с. Караван. Могильник біля м. Люботин. Могильник біля с. Пісочин. Характеристика обряду поховання.

Античні пам'ятки Північного Причорномор'я. Короткі дані про історію античної колонізації Північного Причорномор'я. Перше античне поселення на острові Березань. Матеріальна культура Березанського поселення. Культові пам'ятки, акрополь, поховальна обрядовість.

Ольвія, основні етапи історичного розвитку. Планування міста, оборонні споруди. Садиби і житла ольвіополітів. Громадські та культові споруди, агора, теменос. Некрополь Ольвії, поховальні традиції. Ольвійські монети.

Херсонес, коротка історія міста. Планування вулиць та кварталів. Фортечні стіни та захисні вежі. Громадські будівлі, господарські комплекси. Побутова культура мешканців Херсонесу, керамічний посуд, теракоти. Господарські заняття. Херсонеські монети. Некрополі, обряд поховання.

Пантікапей, короткі історичні дані про місто. Площа та планування Пантікапея. Агора, громадські та культові будівлі. Оборонні споруди. Матеріальна культура, зразки творів мистецтва. Господарські заняття, ювелірне ремесло. Некрополь, поховальні традиції, Царський курган.

Археологія ранніх слов'ян. Зарубинецька культура. Хронологія і ареал поширення. Характеристика поселень. Традиції житлобудування. Аграрне господарство. Залізоробне і бронзоліварне ремесло, керамічне виробництво. Матеріальна культура. Поховальні пам'ятки.

Черняхівська культура та її локальні варіанти. Характеристика поселень.

Житло будівництва. Городища та їх оборонні споруди. Могильники, обряд поховання. Характеристика керамічного посуду. Гончарні майстерні. Залізоробне та бронзоліварне ремесла. Склоробні майстерні. Землеробство і тваринництво. Матеріальна культура. Культові пам'ятки.

Пеньківська культура та її етнічна приналежність. Характеристика поселень і житлових будівель. Грунтові могильники, обряд поховання. Керамічний посуд, знаряддя праці, зброя, прикраси. Господарські заняття.

Лука-Райковецька культура та її етнічна приналежність. Характеристика поселень і житлових будівель. Грунтові могильники, обряд поховання. Керамічний посуд, знаряддя праці, зброя, прикраси. Господарські заняття

Археологія Київської Русі. Волинцівсько-роменська культура, її хронологічна періодизація. Характеристика не укріплених поселень. Городища та їх оборонні споруди. Опішненське городище. Житлові та господарські будівлі. Могильники, обряд поховання. Керамічний посуд, знаряддя праці, прикраси.

Загальна характеристика археологічних пам'яток часів Київської Русі. Археологія Києва, Чернігова, Полтави. Давньоруські пам'ятки на Полтавщині.

МЕТА ВИВЧЕННЯ МОДУЛЯ

Мета модуля – дати цілісну характеристику історії України за археологічними джерелами від доби первісності до епохи розвинутого середньовіччя. Розглянути основні епохи та їх археологічні культури, висвітлити їх етнокультурні особливості. Сформувати у студентів розуміння епохи доби раннього залізного віку як переломного етапу в прадавній історії людства на шляху до сучасної цивілізації. Познайомити з основними археологічними культурами на території України, носії яких першими освоїли залізо; розглянути античну культуру в Північному Причорномор'ї та простежити її вплив на розвиток давнього населення України. На основі археологічних джерел простежити етногенез східних слов'ян у лісостеповій зоні Середнього ПриДніпров'я, розглянувши ряд археологічних культур, які найбільш яскраво на різних історичних етапах презентують слов'янську матеріальну культуру.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

з курсу «Археологія»

Змістовий модуль 2

Розвиток археології в Україні

Семинар 1 (2 години)

План

1. Основні центри розвитку української археології в першій половині XIX століття.
2. Археологічні установи, товариства і музеї України у другій половині XIX – на початку XX століття.
3. Організація археологічної науки в Україні за радянської влади.
4. Сучасна українська археологія та її досягнення.

Література:

1. Гаврилюк Н.О., Михальчишин І.Р. Деякі проблеми пам'яткоохоронної справи в Україні (охорона курганів) // Археологія. – Київ, 2008. – №1. – С. 82-88.
2. 50 лет Института археологии АН УССР. – Киев, 1984.
3. Закон України "Про охорону археологічної спадщини" // Археологія. – Київ, 2004. – № 3. – С. 116-125.
4. Курінний М. Історія археологічного знання про Україну. – Полтава, 1994.
5. Монгайт А.Л. Археология в СССР. - Москва, 1955.
6. Нестуля С.І. Становлення Всеукраїнського Археологічного комітету ВУАН (середина 1920-х років). - Полтава, 1997.
7. Павлова В.В. Сторінки життя та наукова діяльність В.Є. Козловської // Археологія. - Київ, 2007. - №4. - С. 70-83.
8. Супруненко О.Б. Археологія в діяльності першого приватного музею України. – Київ-Полтава, 2000.
9. Толочко П.П. Інституту археології НАН України – 80 років // Археологія. – Київ, 1999. – № 4. – С. 3-9.
10. Формозов А.А. Страницы истории русской археологии. - Москва, 1986.
11. Шовкопляс І.Г. Розвиток радянської археології на Україні (1917 - 1966). -

Київ, 1969.

12. Видатні дослідники української археології / Уклад. В.А.Рудий. Тексти лекцій. – Львів, 2005.

Змістовий модуль 4

Лабораторно-кабінетні методи археологічних досліджень

Семінар 2 (2 години)

План

1. Типологічний метод.
2. Картографічний метод.
3. Порівняльно-історичний метод.
4. Порівняльно-етнографічний метод.
5. Ретроспективний метод.
6. Системно-комплексний метод.
7. Співпраця археології та спеціальних історичних дисциплін.

Література:

1. Археологія України: Курс лекцій. - Київ: Либідь, 2005.
2. Археология и методы исторических реконструкций. - Киев, 1985.
3. Винокур І.С., Телегін Д.Я. Археологія України: Підручник. – К.: Вища школа, 1994.
4. Винокур І.С., Телегін Д.Я. Археологія України: Підручник. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2004.
5. Генинг В.Ф. Древняя керамика: Методы и программы исследования в археологии. - Киев, 1992.
6. Исследование социально-исторических проблем в археологии. - Киев, 1987.
7. Матюшин Г.И. Археологический словарь. - Москва, 1996.
8. Проблемы реконструкций в археологии. - Новосибирск, 1985.
9. Словник-довідник з археології. – К.: Наукова думка, 1996.
10. Теория и методы археологических исследований. - Киев, 1982.
11. Чмихов М.О., Кравченко Н.М., Черняков І.Т. Археологія та стародавня історія України: Курс лекцій. – К: Либідь, 1992.

12. Мартынов А.И., Шер Я.А. Методы археологического исследования. - Москва, 1989.

Змістовий модуль 5

Спеціальні методи в археологічних дослідженнях

Семинар 3 (2 години)

План

1. Застосування фізичних методів у археологічних дослідженнях.
2. Застосування методів хімії у археологічних дослідженнях.
3. Застосування методів природничих наук в археологічних дослідженнях.
4. Застосування математичних методів у археологічних дослідженнях.
5. Використання сучасних технічних досягнень у археологічних дослідженнях.

Література:

1. Археология и естественные науки. - Москва, 1965.
2. Відейко М.Ю. Археологія в Інтернеті. Пошук інформації //Археологія. - 2000.- №3.- С. 159-161.
3. Готун І.А., Коваль О.А., Петраускас А.В. Експериментальне вивчення бортництва Північною експедицією. Життя бджіл та сутність бортного промислу // Археологія. - Київ, 2008. - №4. - С. 76-85.
4. Готун І.А., Петраускас А.В., Петраускас О.В. Експериментальна археологія у роботі Північної експедиції. Дослідження у галузі гончарства //Археологія. - Київ, 2005. - №2. - С. 70-79.
5. Готун І.А., Петраускас А.В., Петраускас О.В. Моделювання чорнометалургійних та лісохімічних процесів за матеріалами Північної експедиції //Археологія. - Київ, 2005. - №3. - С. 52-65.
6. Естественные научные методы в археологии. – Москва, 1989.
7. Использование методов естественных наук в археологии. - Киев, 1978.
8. Кусто Ж.-И., Диоле Ф. Затонувшие сокровища. - Москва, 1975.
9. Малинова Р., Малина Я. Прыжок в прошлое: Эксперимент раскрывает тайны древних эпох. - Москва, 1988.
10. Мартынов А.И., Шер Я.А. Методы археологического исследования. - Москва,

1989.

11. Матюшин Г.И. Археологический словарь. - Москва, 1996.
12. Рабіновітц А., Седікова Л.В., Трелоган Дж.,Ів.С. Нові методології дослідження пам'ятки давнини: цифрові технології та розкопки у Південному районі Херсонеса таврійського (2001-2006 рр.) // Археологія. - Київ, 2008. - №1. - С. 71-81; №2. - С. 69-78.
13. Федоров-Давыдов Г.А. Статистические методы в археологии. - Москва, 1987.
14. Чмихов М.О., Шилов Ю.О., Корнієнко П.Д. Археологічні дослідження курганів. - Київ, 1989.
15. Щапова И.Л. Естественнаучные методы в археологии. - Москва, 1988.

Змістовий модуль 6

Кам'яний вік

Семінар 4 (2 години)

План

1. Знаряддя праці раннього палеоліту.
2. Стоянки пізнього палеоліту.
3. Господарство населення в мезоліті.
4. Неолітичні культури України.

Література:

1. Археология Украинской ССР. В трех томах. – Том первый. Первобытная археология. – Киев, 1985.
2. Гавриленко І.М. Зимівниківська археологічна культура (до історії ранньо-мезолітичного населення Лівобережної України). – Полтава, 2000.
3. Залізняк Л.Л. Нариси стародавньої історії України. – Київ, 1994.
4. Каменный век на территории Украины: Некоторые аспекты хозяйства и этнокультурных связей. – Киев, 1990.
5. Кам'яна доба України: До 130-річчя відкриття Гінцівської стоянки. - Вип. 4.- Київ-Полтава, 2003.
6. Колосов Ю.Г., Степанчук В.И., Чабай В.И. Ранний палеолит Крыма. – Киев, 1993.

7. Мезолит СССР. – Москва, 1989.
8. Неприна В.И. Неолит ямочно-гребенчатой керамики на Украине. – Киев, 1976.
9. Неприна В.И., Зализняк Л.Л., Кротова А.А. Памятники каменного века Левобережной Украины. – Киев, 1986.
10. Палеолит СССР. – Москва, 1981.
11. Степанчук В. Львовдовики, мамонти та первісні люди: Україна мільйон років тому. - Київ, 2007.
12. Телегин Д.Я. Памятники эпохи мезолита на территории Украинской ССР. – Киев, 1985.

Змістовий модуль 7

Мідний вік

Семінар 5 (2 години)

План

1. Зародження і розвиток кольорової металургії.
2. Поселення племен трипільської культури.
3. Господарство і побут населення середньостогівської культури.
4. Поховання племен ямної культури.

Література:

1. Археология Украинской ССР. В трех томах. – Том первый. Первобытная археология. – Киев, 1985.
2. Бунятян К.П., Мурзін В.Ю., Симоненко О.В. На світанку історії. – Київ, 1998.
3. Бурдо Н.Б., Відейко М.Ю. Трипільська культура. Спогади про золотий вік. - Харків, 2008.
4. Відейко М.Ю. Шляхами трипільського світу. - Київ, 2007.
5. Даниленко В.Н. Энеолит Украины. – Киев, 1974.
6. Збенович В.Г. Позднетрипольские племена Северного Причерноморья. – Киев, 1974.
7. Колесников А.Г. Трипольское общество Среднего Приднепровья: опыт социальных реконструкций в археологии. – Киев, 1993.

8. Круц В.А. Позднетрипольские памятники Среднего Поднепровья. – Киев, 1977.
9. Позіховський О.Л. Самолюк В.О. Енеолітичний кремаційний могильник в околицях Острога на Західній Волині // Археологія. - Київ, 2008. - №1. - С. 28-41.
10. Энеолит СССР. – Москва, 1982.

Змістовий модуль 8

Бронзовий вік

Семінар 6 (2 години)

План

1. Поховання племен катакомбної культури.
2. Господарство і побут племен зрубної культури.
3. Поселення і матеріальна культура населення білогрудівської культури.
4. Господарські заняття і побут населення бондарихинської культури.

Література:

1. Алексеева И.Л. Курганы эпохи палеометалла в Северо-Западном Причерноморье. - Киев, 1992.
2. Археология Украинской ССР. В трех томах. – Том первый. Первобытная археология. – Киев, 1985.
3. Березанская С.С. Пустынка: поселение эпохи бронзы на Днепре. - Киев, 1974.
4. Березанская С.С., Отрощенко В.В., Чередниченко Н.И. Культуры эпохи бронзы на территории Украины. - Киев, 1986.
5. Бондарь Н.Н. Поселения Среднего Поднепровья эпохи ранней бронзы. - Киев, 1974.
6. Буйнов Ю.В. Поховальні пам'ятки та обряд племен бондарихинської культури // Археологія. - Київ, 2006. - №4. - С. 60-68.
7. Бунятян К.П., Мурзін В.Ю., Симоненко О.В. На світанку історії. – Київ, 1998.
8. Древнейшие скотоводы юга степей Украины. - Киев, 1987.
9. Степи европейской части СССР в скифо-сарматское время. – Москва, 1989.

Змістовий модуль 9

Кіммерійська доба раннього залізного віку

Семинар 9 (2 години)

План

1. Зародження чорної металургії та її значення для розвитку людства.
2. Пам'ятки чорноліської культури.
3. Пам'ятки кіммерійців.
4. Пам'ятки висоцької культури.

Література:

1. Артамонов М.И. Киммерийцы и скифы. – Ленинград, 1974.
2. Археология Украинской ССР. В трех томах. – Том первый. Первобытная археология. – Киев, 1985.
3. Граков Б.Н. Ранний железный век. – Москва, 1977.
4. Скорый С.А. Киммерийцы в Украинской лесостепи. – Киев-Полтава, 1999.
5. Степи европейской части СССР в скифо-сарматское время. – Москва, 1989.
6. Тереножкин А.И. Киммерийцы. – Киев, 1976.
7. Тереножкин А.И. Предскифский период на Днепровском Правобережье. Киев, 1961.

Змістовий модуль 10

Степова Скіфія і Сарматія

Семинар 8 (2 години)

План

1. Поховання рядових скіфів.
2. Кургани скіфської знаті.
3. Матеріальна культура скіфів.
4. Могили сарматів.

Література:

1. Археология Украинской ССР. В трех томах. – Том второй. Скифо-сарматская и античная археология. – Киев, 1986.
2. Брашинский И.Б. Сокровища скифских царей. – Москва, 1979.

3. Бунятян К.П., Мурзін В.Ю., Симоненко О.В. На світанку історії. – Київ, 1998.
4. Великая Скифия (курс лекций). – Киев-Запорожье, 2002.
5. Гаврилюк Н.А. Домашнее производство и быт степных скифов. – Киев, 1989.
6. Граков Б.Н. Скифы. – Москва, 1971.
7. Золото Степу: Археологія України. – Київ-Шлезвіг, 1992.
8. Ильинская В.А., Тереножкин А.И. Скифия VI-IV вв. до н.э. – Киев, 1983.
9. Мозолевський Б.М. Скiфський степ. – Київ, 1983.
10. Мозолевський Б.М. Товста Могила. – Київ, 1979.
11. Степи европейской части СССР в скифо-сарматское время. – Москва, 1989.
12. Черненко Е.В. Скифские лучники. – Киев, 1981.
13. Черненко Е.В. Скифский доспех. – Киев, 1968.

Змістовий модуль 11

Лісостеп Правобережної України в скіфську добу

Семінар 9 (2 години)

План

1. Поселення
2. Городища.
3. Поховальні пам'ятки.
4. Побут і матеріальна культура.

Література:

1. Археология Украинской ССР. В трех томах. – Том второй. Скифо-сарматская и античная археология. – Киев, 1986.
2. Бессонова С.С., Скорый С.А. Мотронинское городище скифской эпохи. – Киев-Краков, 2001.
3. Більське городище в контексті вивчення пам'яток раннього залізного віку Європи. – Полтава, 1996.
4. Великая Скифия / курс лекций /. – Киев-Запорожье, 2002.
5. Ильинская В.А., Тереножкин А.И. Скифия VII-IV вв. до н.э. – Киев, 1983.
6. Ковпаненко Г.Т., Бессонова С.С., Скорый С.А. Памятники скифской эпохи Днепровского лесостепного Правобережья. – Киев, 1989.

7. Скорий С.А. Курган Переп'ятиха. – Київ, 1990.
8. Степи европейской части СССР в скифо-сарматское время. – М., 1989.

Змістовий модуль 12

Лісостеп Лівобережної України в скіфську добу

Семинар 10 (2 години)

План

1. Поселення
2. Городища.
3. Поховальні пам'ятки.
4. Побут і матеріальна культура.

Література:

1. Археология Украинской ССР. В трех томах. – Том второй. Скифо-сарматская и античная археология. – Киев, 1986.
2. Археологічний літопис Лівобережної України. – Полтава, 2006. – Число 1(19).
3. Більське городище в контексті вивчення пам'яток раннього залізного віку Європи. – Полтава, 1996.
4. Гавриш П.Я., Копил В.В. Загадка стародавнього Гелона. - Полтава: Дивосвіт, 2010.
5. Гавриш П.Я. Племена скіфського часу в лісостепу Дніпровського Лівобережжя (за матеріалами Припсілля). – Полтава, 2000.
6. Гавриш П.Я. Куземинське укріплення в Більському городищі // Археологія. – Київ, 2003. – №4. – С.116-123.
7. Граков Б.Н. Скифы. – Москва, 1971.
8. Ильинская В.А. Скифы Днепровского лесостепного Левобережья (курганы Посулья). – Киев, 1968.
9. Ильинская В.А., Тереножкин А.И. Скифия VII-IV вв. до н.э. – Киев, 1983.
10. Ковпаненко Г.Т. Племена скіфського часу на Ворсклі. – Київ, 1967.
11. Кулатова И.Н., Луговая Л.Н., Супруненко А.Б. Курганы скифского времени междуречья Ворсклы и Псла. – Москва-Полтава, 1993.
12. Мурзін В., Ролле Р., Супруненко О. Більське городище. – Київ-Гамбург-

Полтава, 1999.

13. Степи европейской части СССР в скифо-сарматское время. – М., 1989.
14. Шрамко Б.А. Бельское городище скифской эпохи (город Гелон). – Киев, 1987.

Змістовий модуль 13

Античні пам'ятки Північного Причорномор'я

Семинар 11 (2 години)

План

1. Оборонні споруди в античних містах Північного Причорномор'я.
2. Планіграфія та архітектура античних міст.
3. Господарські заняття та матеріальна культура греків-колоністів.
4. Духовне життя та поховальна обрядовість греків в Причорномор'ї.

Література:

1. Античные государства Северного Причерноморья. – Москва, 1984.
2. Археология и история Боспора. Сборник статей.- Том 2. - Симферополь, 1962.
3. Археология Украинской ССР. В трех томах. – Том второй. Скифо-сарматская и античная археология.. – Киев, 1986.
4. Блаватский В.Д. Античная археология и история. - Москва, 1985.
5. Буйских С.Б. Фортификация Ольвийского государства (первые века нашей эры). – Киев, 1991.
6. Зубарь В. та ін. Античний світ Північного Причорномор'я: Нариси історичного та соціально-економічного розвитку. - Київ, 1999.
7. Зубарь В.М. Некрополь Херсонеса Таврического I-IV вв. н. э. – Киев, 1982.
8. Кадеев В.И. Херсонес Таврический в первых веках нашей эры. – Харьков, 1981.
9. Крижицький С.Д., Зубарь В.М., Русяєва А.С. Античні держави Північного Причорномор'я. - Київ, 1998.
10. Кругликова И.Т. Античная археология. – Москва, 1984.
11. Крыжицкий С.Д. Архитектура античных государств Северного Причерноморья. – Киев, 1993.

12. Крыжицкий С.Д. К типологии ранних жилых домов Березани // Вестник древней истории. - Москва, 2006. - №1. - С. 104-106.
13. Крыжицкий С.Д., Лейпунская Н.А. Ольвия – память тысячелетий. Одесса, 1982.
14. Культура населения Ольвии и ее окружи в архаическое время. – Киев, 1987.
15. Леви Е.И. Ольвия. Город эпохи эллинизма. - Ленинград, 1985.

Змістовий модуль 14

Археологія ранніх слов'ян

Семінар 12 (2 години)

План

1. Поселення.
2. Городища.
3. Поховальні пам'ятки.
4. Матеріальна культура.

Література:

1. Археология Украинской ССР. В трех томах. – Том третий. Раннеславянский и древнерусский периоды. - Киев, 1986.
2. Баран В.Д., Козак Д.Н., Терпіловський Р.В. Походження слов'ян. – Київ, 1991.
3. Баран В.Д. Давні слов'яни. - Київ. 1998.
4. Баран Я.В. Слов'янська община. - Київ-Чернівці, 2004.
5. Дослідження з слов'янської археології. - Київ, 1976.
6. Максимов Е.В. Зарубинецкая культура на территории УССР. – Киев, 1985.
7. Приходнюк О.М. Археологічні пам'ятки Середнього Придніпров'я в УІ-ХІ ст. н.е. – Київ, 1980.
8. Приходнюк О.М. Пастирське городище. - Київ-Чернігів, 2005.
9. Проблемы этногенеза славян. - Киев, 1978.
10. Седов В.В. Восточные славяне VI-XII вв. – М., 1982.
11. Славяне Юго-Восточной Европы в предгосударственный период. – Киев, 1990.
12. Смиленко А.Т. Городище Башмачка III-IV вв. н. э. – Киев, 1992.

13. Терпиловский Р.В., Абашина Л.С. Памятники киевской культуры. – Киев, 1992.
14. Этнокультурная карта территории Украинской ССР в I тис. н. э. - Киев, 1986.

Змістовий модуль 15

Археологія Київської Русі

Семінар 13 (2 години)

План

1. Пам'ятки волинцівсько-роменської культури.
2. Археологічні пам'ятки давнього Києва.
3. Археологічні пам'ятки давнього Чернігова.
4. Археологічні пам'ятки давньої Полтави.

Література:

1. Археология Украинской ССР. В трех томах. – Том третий. Раннеславянский и древнерусский периоды. – Киев, 1986.
2. Археологія Києва. – Київ, 1979.
3. Асеев Ю.С. Архитектура древнего Киева. – Киев, 1982.
4. Довженок В.Й. Давньоруське місто Воїнь. – Київ, 1966.
5. Древняя Русь: Город, замок, село. – Москва, 1985.
6. Килиевич С.Р. Детинец Киева IX – первой половины XIII вв. – Киев, 1976.
7. Моця А.П. Население Среднего Поднепровья IX-XIII вв. – Киев, 1987.
8. Південноруське село IX-XII ст. Нові пам'ятки матеріальної культури. – Київ, 1997.
9. Полтавський археологічний збірник – 1999. - Полтава, 1999.
10. Седов В. В. Восточные славяне VI-XII вв. – Москва, 1982.
11. Супруненко О.Б. На землі Полтавській. – Полтава, 1998.
12. Сухобоков О., Юренко С. Опошнянское городище. – Полтава, 1995.
13. Сухобоков О.В. Дніпровське лісостепове Лівобережжя у VIII-XIII ст. – Київ, 1992.
14. Толочко П.П. Древний Киев. – Киев, 1983.
15. Чернигов и его округа в IX – XIII вв. – Киев, 1988.

ЗАВДАННЯ ТА МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
для самостійної та індивідуальної роботи студентів
з курсу «Археологія»

Самостійна робота студентів є обов'язковим видом навчальної позааудиторної роботи. Вона передбачає оформлення окремого конспекту в зошиті самостійно опрацьованих питань з усіх тем навчального курсу «Археологія», які виносяться на самостійне вивчення. За оформлений конспект одного питання з самостійної роботи нараховується 12 балів.

Індивідуальні завдання для самостійної роботи

(до I модуля)

1. Зародження археологічної науки в Європі.
2. Зародження археологічної науки в Росії.
3. Проблеми охорони пам'яток археології в Україні.
4. Сучасні технічні засоби в археологічних дослідженнях.
5. Розвиток археології на Полтавщині.
6. Методика проведення археологічних розвідок.
7. Методика розкопок стародавніх поселень і городищ.
8. Методика розкопок стародавніх некрополів.
9. Методика розкопок курганів.
10. Методика розкопок стародавніх поховань.

(до II модуля)

1. Пам'ятки кам'яного віку на Полтавщині.
2. Пам'ятки мідного віку на Полтавщині.
3. Пам'ятки бронзового віку на Полтавщині.
4. Не укріплені поселення скіфського часу на Полтавщині.
5. Городища скіфського часу на Полтавщині.
6. Курганні могильники скіфського часу на Полтавщині.
7. Книшівське городище скіфського часу.

8. Побутова матеріальна культура Більського городища.
9. Ранньослов'янські пам'ятки на Полтавщині.
10. Давньоруські пам'ятки на Полтавщині.

ОСНОВНІ ПІДРУЧНИКИ ТА НАВЧАЛЬНІ ПОСІБНИКИ

для виконання самостійної роботи

1. Археологія Української РСР. – В трьох томах. – Київ: Наукова думка, 1971, 1975.(Російською мовою: К.,1985,1986).
2. Археологія України: Курс лекцій. - Київ: Либідь, 2005.
3. Білоусько О.А, Супруненко О.Б. Давня історія Полтавщини (XX тисячоліття до н.е. – V ст.): Підручник для 6 класу загальноосвітньої школи. – Полтава: Оріяна, 2004.
4. Білоусько О.А., Супруненко О.Б., Мироненко К.М. Давня історія Полтавщини (V – перша половина XVI ст.): Підручник для 7 класу загальноосвітньої школи. – Полтава: Оріяна, 2004.
5. Винокур І.С., Телегін Д.Я. Археологія України: Підручник. – К.: Вища школа, 1994.
6. Винокур І.С., Телегін Д.Я. Археологія України: Підручник. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2004.
7. Давня історія України. У двох книгах: Навчальний посібник. – К: Либідь, 1994, 1995.
8. Давня історія України. В трьох томах. - Київ, 1997-1999.
9. Етнічна історія давньої України. - Київ, 2000.
10. Словник-довідник з археології. – К.: Наукова думка, 1996.
11. Чмихов М.О., Кравченко Н.М., Черняков І.Т. Археологія та стародавня історія України: Курс лекцій. – К: Либідь, 1992.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО НАПИСАННЯ РЕФЕРАТІВ

Реферат – короткий виклад у письмовій формі доповіді на певну наукову тему на основі огляду літературних чи інших джерел.

Реферати виконуються на теми, які пропонуються студентам до кожного модуля. Обсяг реферату – до 10 сторінок рукописного або друкованого тексту (14 шрифт, інтервал – 1,5). Реферативне повідомлення призначене для заслуховування на семінарському занятті або здачі викладачеві з наступною перевіркою та обговорення у межах індивідуальної співбесіди.

Обравши тему, слід окреслити коло джерел і літератури, які запропоновані до теми, використати і додаткову літературу. Список усіх використаних джерел і літератури необхідно додати наприкінці тексту.

План реферату, що є обов'язковою його структурною складовою, не повинен бути занадто складним та переобтяженим другорядними питаннями. План дозволяє структурувати реферативне дослідження, логічно викласти матеріал, зробити більш чітким виступ.

Після опрацювання літератури необхідно написати основний текст реферату, звернувши уваги на такі важливі моменти:

- події слід описувати за такою схемою: причини та передумови, суть події, явища процесу, його наслідки, оцінка;
- потрібно звернути увагу на дискусійні питання, подавати різні точки зору, роблячи посилання на думки науковців;
- кожен пункт плану має завершуватися коротким висновком; у кінці реферату подається загальний висновок;
- використовуючи матеріали Internet, слід творчо їх опрацювати, відібравши найважливіші матеріали та роблячи посилання на відповідні сайти.

Реферат повинен мати стандартний титульний лист, нумерацію сторінок, список використаної літератури слід оформляти згідно з прийнятими у наукових виданнях вимогами.

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ТА ТЕМАТИКА КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ

Підсумкові (модульні) контрольні роботи є обов'язковими і виконуються письмово на окремому аркуші кожним студентом протягом однієї академічної години після завершення вивчення складового модуля програми. На контрольну роботу виноситься одне з поданого переліку питань індивідуального для кожного студента. Студент у контрольній роботі повинен грамотно розкрити суть питання, навести факти і аргументи, зробити короткий висновок. Якість знань, викладених у контрольній роботі, оцінюється від 0 до 12 балів. При оцінюванні також враховується оформлення тексту контрольної роботи.

Питання для письмової роботи з підсумкового модульного контролю (до I модуля)

1. Предмет і об'єкт археології.
2. Археологічні джерела.
3. Категорія «археологічна культура».
4. Археологічна періодизація.
5. Зародження археологічної науки в Україні.
6. Археологія в Україні в другій половині XIX – на початку XX ст.
7. Археологія в Україні за радянські часи.
8. Археологія в сучасній Україні.
9. Українське законодавство про охорону пам'яток археології.
10. Процедура наукового археологічного дослідження.
11. Основні поняття польової археології.
12. Методика проведення археологічних розвідок.
13. Методика розкопок поселень і городищ.
14. Методика розкопок курганів.
15. Методика розкопок поховань.
16. Технічні засоби при польових археологічних дослідженнях.
17. Польова документація при археологічних дослідженнях.

18. Камеральна обробка археологічних матеріалів.
19. Способи датування археологічних пам'яток.
20. Лабораторно-кабінетні методи археологічних досліджень.
21. Співпраця археології з історичними науками.
22. Співпраця археології з спеціальними історичними дисциплінами.
23. Співпраця археології з гуманітарними і суспільними науками.
24. Співпраця археології з природничими науками.
25. Співпраця археології з математикою та інформатикою.

(до II модуля)

1. Ранній палеоліт України.
2. Пізній палеоліт України.
3. Мезоліт України.
4. Неоліт України.
5. Трипільська культура.
6. Середньостогівська культура.
7. Ямна культура.
8. Катакомбна культура.
9. Зрубна культура.
10. Білогрудівська культура.
11. Бондарихинська культура.
12. Чорноліська культура.
13. Висоцька культура.
14. Кіммерійська культура.
15. Пам'ятки скіфського часу в лісостепу Правобережної України.
16. Пам'ятки скіфського часу в басейні Сули.
17. Пам'ятки скіфського часу в басейні Псла.
18. Пам'ятки скіфського часу в басейні Ворскли.
19. Більське городище.
20. Пам'ятки скіфського часу в басейні Сіверського Дінця.

21. Городища і поселення скіфів в степах Причорномор'я.
22. Могили рядового скіфського населення в степах Причорномор'я.
23. Кургани скіфських царів у степах Причорномор'я.
24. Сарматська культура.
25. Античне поселення на острові Березань.
26. Античне місто Ольвія.
27. Античне місто Херсонес.
28. Античне місто Пантікапей.
29. Зарубинецька культура.
30. Черняхівська культура.
31. Київська культура.
32. Пеньківська культура.
33. Лука-Райковецька культура.
34. Волинцівсько-роменська культура.
35. Давньоруська археологія Києва.
36. Давньоруська археологія Чернігова.
37. Давньоруська археологія Полтави.

ЕКЗАМЕНАЦІЙНІ БІЛЕТИ ДО КУРСУ «АРХЕОЛОГІЯ»

Білет №1

1. Категорія “археологічна культура”.
2. Співпраця археології з спеціальними історичними дисциплінами.
3. Давньоруська археологія Чернігова.

Білет №2

1. Археологічні джерела.
2. Пам'ятки скіфського часу в лісостепу Правобережної України.
3. Давньоруська археологія Києва.

Білет №3

1. Українське законодавство про охорону пам'яток археології.
2. Більське городище.
3. Черняхівська культура

Білет №4

1. Камеральна обробка археологічних матеріалів.
2. Пам'ятки скіфського часу в басейні Ворскли.
3. Київська культура.

Білет №5

1. Способи датування археологічних пам'яток.
2. Висоцька культура.
3. Давньоруська археологія Києва.

Білет №6

1. Підводні археологічні дослідження.
2. Кіммерійська культура.
3. Волинцівсько-роменська культура.

Білет №7

1. Археологічна періодизація.
2. Чорноліська культура.
3. Лука-Райковецька культура.

Білет №8

1. Камеральна обробка археологічних матеріалів.
2. Бондарихинська культура.
3. Більське городище.

Білет №9

1. Співпраця археології з історичними науками.
2. Білогрудівська культура.
3. Пеньківська культура.

Білет №10

1. Лабораторно-кабінетні методи археологічних досліджень.
2. Катакомбна культура.
3. Черняхівська культура.

Білет №11

1. Категорія “археологічна культура”.
2. Ямна культура.
3. Зарубинецька культура.

Білет №12

1. Польова документація при археологічних дослідженнях.
2. Трипільська культура.
3. Античне місто Пантікапей.

Білет №13

1. Технічні засоби при польових археологічних дослідженнях.
2. Зрубна культура.
3. Античне місто Херсонес.

Білет №14

1. Методика розкопок поховань.
2. Середньостогівська культура.
3. Античне місто Ольвія.

Білет №15

- 1.Методика розкопок поселень і городищ.
- 2.Археологія в школі.
- 3.Неоліт України.

Білет №16

- 1.Археологічні джерела.
- 2.Мезоліт України.
- 3.Античне поселення на острові Березань.

Білет №17

- 1.Археологія в сучасній Україні.
- 2.Давньоруська археологія Полтави.
- 3.Сарматська культура.

Білет №18

- 1.Процедура наукового археологічного дослідження.
- 2.Пізній палеоліт України.
- 3.Кургани скіфських царів у степах Причорномор'я.

Білет №19

- 1.Предмет і об'єкт археології.
- 2.Сучасне законодавство України про охорону археологічних пам'яток.
- 3.Могили рядового скіфського населення в степах Причорномор'я.

Білет №20

- 1.Археологія в Україні в другій половині ХІХ – на початку ХХ ст.
- 2.Використання методів статистики в археологічних дослідженнях.
- 3.Городища і поселення скіфів в степах Причорномор'я.

Білет №21

- 1.Методика розкопок курганів.
- 2.Ранній палеоліт України.
- 3.Пам'ятки скіфського часу в басейні Сіверського Дінця.

Білет №22

- 1.Методика проведення археологічних розвідок.
- 2.Значення археологічних джерел в історичних реконструкціях.
- 3.Більське городище.

Білет №23

- 1.Зародження археологічної науки в Україні.
- 2.Співпраця археології з математикою та інформатикою.
- 3.Пам'ятки скіфського часу в басейні Ворскли.

Білет №24

- 1.Основні поняття польової археології.
- 2.Співпраця археології з природничими науками.
- 3.Пам'ятки скіфського часу в басейні Псла.

Білет №25

- 1.Археологія в Україні за радянські часи.
- 2.Співпраця археології з гуманітарними і суспільними науками.
- 3.Пам'ятки скіфського часу в басейні Сули.

